

نگاهی به مقالات چهارمین سمینار حسابداری ایران

چهارمین سمینار حسابداری ایران با همکاری انجمن حسابداران خبره ایران، دانشگاه تهران و با پشتیبانی سازمان صنایع ملی ایران در تاریخ ۲۲ و ۲۳ آبان ماه در محل دانشگاه تهران تشکیل شد. فصلنامه حسابداری برق به منظور اشاعه مباحث روز دانش حسابداری، چکیده مقالات مطروحه در سمینار را در این شماره جهت استفاده خوانندگان درج می‌کند.

نقش حسابداری در تنظیم حسابهای اقتصادی

دکتر حسین گلریز

حسابداری ملی یا به تعبیر امروزی‌تر حسابداری اقتصادی رشته‌ای از علم اقتصاد است که فعالیت‌های اقتصادی جامعه را اندازه‌گیری نموده و برای این فعالیتها صورتحساب تهیه می‌کند. حسابهای اقتصادی - که شامل حسابهای درآمد و محصول ملی، جدول داده‌ها و ستانده‌ها، جدول جریان وجوه و بالاخره حساب ثروت ملی است - نتیجه و حاصل کار حسابداری اقتصادی است.

همانطور که در سطح یک واحد تولیدی یا تجارتي صورتحساب سود و زیان و ترازنامه تهیه می‌شود تا نتیجه فعالیت آن واحد طی دوره مالی مشخص شود، در سطح ملی این وظیفه به عهده حسابداری اقتصادی گذاشته شده است. از دیدگاه روش‌شناسی، حسابداری تجارتي با حسابداری اقتصادی نقاط اشتراک زیادی دارند، لیکن از نظر تعاریف و مفاهیم، وجوه تفارق زیادی را میان این دو حسابداری میتوان احصا نمود. به یک تعبیر، حسابداری تجارتي در حوزه اقتصاد خرد و حسابداری اقتصادی در حوزه اقتصاد کلان قرار می‌گیرد. اگرچه در نگاه اول ممکن است تصور شود که از جمع فعالیت واحدهای تولیدی و تجارتي می‌توان به مجموع فعالیت آنها (تولید ملی) دست یافت و به ویژه خطای معروف به «خطای ترکیب» در حرکت از اقتصاد خرد به اقتصاد کلان نقشی ندارد، لیکن ظرایف مربوط به تفاوت تعاریف، مفاهیم و پیش فرضهای موجود در دو نظام مستلزم آن است که هنگام تنظیم حسابهای اقتصادی، در ارقام اخذ شده در سطح بنگاهها تعدیلاتی صورت گیرد.

معهدا باید اذهان داشت که حسابهای اقتصادی، که نقش ارزنده‌ای در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری اقتصادی ایفا می‌کنند، تا حدود زیادی به سطح توسعه حسابداری تجارتي در هر کشور وابسته است. عدم دسترسی به ارقام بنگاهها، محاسبان ملی را مجبور می‌سازد دست به تخمینهایی بزنند که احتمال خطا در آنها بالاست. نمونه‌های بارز آن، تخمینهایی است که محاسبان ملی کشور ما در مورد فعالیت صاحبان مشاغل آزاد و کسبه‌هایی که حساب و کتاب منظم و قابل اعتمادی نگه‌داری نمی‌کنند، مورد استفاده قرار می‌دهند. در یک اقتصاد صنعتی و پیشرفته، بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی در سازمانهایی صورت می‌گیرد که حسابهای منظمی از معاملات خود نگه می‌دارند و بدین ترتیب راه را تا حدود زیادی برای محاسبان ملی هموار می‌کنند.

عمومی بودن تک مالکی در بنگاههای اقتصادی و ضعف دستگاه مالیاتی در کشورهای در حال توسعه دو عامل عمده برای عدم نگهداری دفاتر و حسابهای این بنگاهها مطابق با موازین و ضوابط پذیرفته شده در حسابداری تجارتي است. در این کشورها، تخمینهای محاسبات ملی با دشواریهای زیادی مواجه است که تنها با اشاعه حسابداری تجارتي و همه‌گیر شدن فرهنگ «ثبت و ضبط» و نگهداری «حساب و کتاب» قابل حل و فصل است.

تحولات اقتصادی و تحولات حسابداری

مصطفی علی مدد

در این مقاله موارد زیر مطرح شد:

- ۱- توضیح کلی درباره علیت تسلسلی در نظریه عمومی سیستمها
- ۲- بر شمردن تحولات اقتصادی در دوره‌های گذشته و تحولات حسابداری شامل:
 - ❖ پیدایش شهرنشینی و پیدایش حسابداری
 - ❖ عصر امپراطوریه، حساب خراجها و خزاین
 - ❖ قرون وسطی و حساب جمع و خرج
 - ❖ تاثیر تمدن اسلامی بر پیشرفت حسابداری
 - ❖ پیدایش سوداگری، رنسانس علمی و فرهنگی و حسابداری دو طرفه
 - ❖ انقلاب صنعتی، پیدایش سرمایه‌داری نوین و پیدایش حسابداری صنعتی
 - ❖ انقلاب فرانسه، بودجه و پیدایش حسابداری دولتی
 - ❖ تکامل وجه مالکیت در سرمایه‌داری، پیدایش شرکتهای سهامی و حسابداری حرفه‌ای
 - ❖ انقلاب اکتبر روسیه، بحران بزرگ اقتصادی ۱۹۲۹ در غرب، برنامه‌ریزی اقتصادی و حسابداری ملی
 - ❖ مدیریت علمی و حسابداری مدیریت

- ❖ تحول در تکنولوژی اطلاعات، تحول در سیستمهای حسابداری و سیستمهای حسابداری کامپیوتری
- ۳- بر شمردن تحولات و تغییرات عمده اقتصادی ایران و تحولات حسابداری شامل:
 - ❖ از پیدایش شهرنشینی تا دوران امپراطوریهها
 - ❖ نظامهای ارباب رعیتی و حساب جمع و خرج
 - ❖ پیدایش دولت مرکزی، مستوفیان و تکامل حساب سیاق
 - ❖ انقلاب مشروطیت و استفاده از سیستمهای حسابداری غربی در دولت و بخش خصوصی
 - ❖ پیدایش صنایع مونتاژ و صنایع پیرامونی و وارد کردن سیستمهای نوین حسابداری
 - ❖ انقلاب اسلامی، تغییرات و تحولات در نهادهای حسابداری
 - ❖ وارد کردن تکنولوژی اطلاعات و سیستمهای نوین حسابداری
 - ❖ برنامه‌ریزی اقتصادی، خصوصی‌سازی، بازار سرمایه و حسابداری حرفه‌ای
- ۴- توضیحی درباره لزوم جامعیت در تحول حسابداری

اهمیت استاندارد حسابداری در ارتقای کیفیت اطلاعات مالی

دکتر علی ثقفی

در این مقاله در سر فصلهای زیر ارائه شد:

- ۱- دلایل وجود مقررات و استانداردهای حسابداری در تهیه و ارائه اطلاعات مالی از دیدگاههای تئوری مورد نقد و بررسی قرار گرفت. این بررسی با توجه به فرضیه بازار کاری سرمایه و تئوریهای اقتصادی می‌باشد. همچنین در این بخش مسائل تهیه و ارائه اطلاعات مالی به عنوان یک کالای عمومی، بیشتر یا کمتر از حد مطلوب و تاثیر آن در علامت‌دهی به بازار سرمایه، بورس بازی و ... مورد بحث قرار می‌گرفت.
 - ۲- ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی (کیفیت اطلاعات مالی) بر شمرده و مختصراً توضیح داده شد.
 - ۳- با توجه به مباحث مطرح شده در بخشهای ۱ و ۲ اهمیت استانداردهای حسابداری در ارتقای کیفیت اطلاعات مالی شرح داده شد.
- در پایان بر لزوم تدوین استانداردهای حسابداری در ایران تاکید شد.

بررسی وضعیت آموزش دانشگاهی حسابداری در ایران

دکتر ایرج نوروش

نقش آموزش به عنوان عنصر محوری بر توسعه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی همواره مورد تاکید بوده است. آموزش، جامعه را برای اداره و بکارگیری منابع موجود به شکل کارآ و موثر در جهت اهداف توسعه آماده ساخته و تعلیم می‌دهد. سرمایه‌گذاری انجام شده در دارایی انسانی می‌تواند بازده مثبت اجتماعی داشته باشد و بر رشد و توسعه اقتصادی تاثیر گذارد ((۱)). مطالعات برخی از محققین نشان می‌دهد که اعتماد به آموزش به عنوان ابزاری جهت مقابله با فقر و عقب‌ماندگی، بدون توجه به سایر عوامل نظیر بهداشت، تغذیه، تسهیلات سازماندهی، عوامل سیستم آموزشی و تطابق آن با اهداف آموزشی می‌تواند مایوس کننده باشد ((۲)).

به هر حال افراد معدودی را می‌توان یافت که ارزش سرمایه‌گذاری در آموزش را بتوانند نفی کنند. ((۳)) اظهار نظر در این مورد هنگامی مشکل‌تر می‌شود که تصمیمی در رابطه با کمیت، کیفیت، محتوا و زمانبندی سرمایه‌گذاری آموزشی مطرح شود. به قول نویسندگانی، آموزش ماهیتاً یک «معماي چند بعدی» با تنوعی از ادراکات متفاوت است که پاسخ به آن بستگی به گروههای ذی‌نفع دارد. آموزش برای چیست؟ برای منافع آن در سطح فرد، برای مخارج آن در سطح دولت، برای حصول بازده مثبت یا منفی آن (نقطه غیرتعادلی) در سطح سیستم و یا نهایتاً تداوم این نقطه غیرتعادلی در سطح ملی ((۴))؟ برخی از منتقدین به آموزش به عنوان چهارمین رکن سیاست خارجی یک کشور، بعد از سه رکن دیگر یعنی دیپلماسی، دفاع و تجارت می‌نگرند ((۵)) در کشورهای در حال توسعه بر این نگرش اخیر تاکید خاصی قایل هستند.

در این مقاله وضعیت آموزش حسابداری در دانشگاهها و تجانس آن با شرایط اجتماعی اقتصادی از طریق رویکرد سیستمی مورد ارزیابی قرار گرفت و عوامل زیربنایی که مشترکاً در بخشهای مختلف پایگاه حسابداری مانع اعتدالی حسابداری و حصول بازده مثبت سرمایه‌گذاریهای آموزشی در سطح ملی به شمار می‌رود شناسایی و راه‌حلهایی برای آن ارائه شد.

معرفی مساله

نقش ضعیف حسابداری و حسابداری در کشورهای در حال رشد بر کسی پوشیده نیست و مشکلاتی چون آماده نبودن بموقع حسابها، کنترل‌های داخلی ضعیف، عدم کفایت حسابداری مدیریت، سوابق ناقص و نادرست، سیستم‌های غیرقابل حسابرسی (به مفهوم صحیح خود)، اطلاعات غیرقابل اتکا و نامربوط در گزارش‌های مالی، حسابداری ضعیف درآمد ملی و حسابداری فقیر دولتی از جمله نتایج آن است. در ارتباط با اهمیت بررسی سیستمی مشکلات یاد شده، در این مقاله پایگاه حسابداری به عنوان یک سیستم باز، با توجه به تعاملی که با ابعاد مختلف اقتصادی اجتماعی جامعه دارد، به چهار بخش تقسیم می‌شود:

۱- واحدهای تجاری

۲- حرفه حسابداری مستقل (حسابرسی)

۳- بنگاه‌های دولتی

۴- موسسات آموزش عالی

در بسیاری از کشورهای در حال رشد بخش واحدهای تجاری به طور عمده یا قسمتی از آن تحت مالکیت دولت است. مشکلات در زمینه این بخشها تا حدودی شناسایی و موفقیت‌هایی حاصل شده، اما این موفقیت‌ها تاکنون بسیار محدود بوده است. دلیل عمده محدودیت در این موفقیتها شاید عدم شناسایی کامل تعامل بخشهای پایگاه حسابداری باشد. به عبارت دیگر، راه‌حل پیشنهادی برای حل مسأله‌ای در یک بخش، ممکن است سبب بروز مسأله‌ای جدید در بخش دیگر گردد و یا راه‌حلهای جداگانه در قالب یک بخش، ممکن است با اقدام بخشهای دیگر از میان برداشته شود. این مقاله وضعیتی را که در آن نگرش سیستمی به حسابداری در کشور بتواند مشکلات زیربنایی تمامی بخشهای پایگاه حسابداری را آشکار سازد، ارائه کرد.

همچنین نشان داد که سیستم‌های پایه حسابداری در تمامی بخشها، مشکلات مشترکی را ایجاد می‌کند. شناسایی این مشکلات مشترک بدین ترتیب می‌تواند به چند پیشنهاد ساده ولی در عین حال موثر منجر شود که در اصلاح کل پایگاه حسابداری مفید باشد. پایگاه حسابداری یک سیستم پیچیده شامل عمل حسابداری در واحدهای تجاری، موسسات دولتی، حرفه حسابداری و آموزش آن در موسسات آموزش عالی حسابداری است. هر یک از این سیستم‌های فرعی با یکدیگر تعامل دارند که به طور جداگانه مورد بحث قرار گرفته و برخی از مشکلات عمده هر یک شناسایی و نتایج عملیاتی آن تجزیه و تحلیل شد.

نقش حسابداری در ایجاد انضباط مالی و جلب اعتماد عمومی

ایرج اکبری

«انضباط مالی یعنی مقابله با ریخت و پاش و اسراف و زیاده‌روی در مصرف و مصرف امکانات مالی در حاجات برتر و بالاتر».

«بخشی از سخنان مقام معظم رهبری در پیام نوروزی سال ۱۳۷۴»

مقاله به محدودیت منابع و نیاز به تعیین اولویت در تخصیص بهینه منابع به منظور نیل به اهداف اشاره دارد و نقش اطلاعات حسابداری را در تعیین اولویت‌ها و تعیین اهداف و برنامه‌ریزی و بودجه برای تخصیص بهینه منابع تشریح کرده است.

به منظور حصول اطمینان از اجرای برنامه‌ها و بودجه و عدم ریخت و پاش و حیف و میل، مسأله نظارت و کنترل مسؤولین و دستگاه‌های نظارتی مطرح شده است. کنترل، مستلزم دریافت گزارش عملکرد واقعی در فواصل زمانی مختلف و مقایسه آن با برنامه و بودجه و بررسی علل مغایرات عملکرد و بودجه و تصمیم‌گیری مناسب در جهت رفع مغایرات می‌باشد. نقش اطلاعات حسابداری در این مورد نیز مورد بررسی قرار گرفت.

در این مقاله اهداف حسابداری و گزارشگری مالی، تقسیم‌بندی حسابداری به شاخه‌های مختلف با توجه به استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری، ویژگی‌های اطلاعات حسابداری در ایجاد انضباط مالی بررسی واقع شد.

اعتماد عمومی به مسؤولین به دو صورت بررسی شد. در حالت اول مسأله نحوه اعتماد مردم به کارگزاران حکومتی در استفاده صحیح از بیت‌المال، کارا بودن دستگاه‌های حکومتی، عدم ریخت و پاش و عدم سوءاستفاده از بیت‌المال بررسی شد. به منظور روشن شدن مطلب، ارقام بودجه کل کشور، بودجه عمومی و شرکت‌های دولتی، سهم مالیات در بودجه عمومی و سهم مالیات شرکتها از کل مالیات در جداولی برای ۷ سال یعنی از ابتدای برنامه اول توسعه تاکنون ارائه و نقش اطلاعات حسابداری و استقرار سیستم حسابداری در کارایی وزارتخانه و شرکت‌های دولتی، کشف به موقع سوءاستفاده و اشتباهات، حفاظت از اموال و امکانات دولتی بحث شد و به عنوان نمونه به چند مورد سوءاستفاده کلان در سازمان‌های دولتی که اخیراً کشف شده، اشاره شد و دلایل عمده آنها را در عدم استقرار سیستم حسابداری مناسب در این موسسات دانست.

در دهه‌های اخیر تشکیل شرکت‌های سهامی عام به منظور جلب پس‌اندازهای مردم ولو اندک و به کارگیری آنها در واحدهای اقتصادی مورد توجه مردم و مسؤولین قرار گرفته است. دولت‌ها از طریق وضع قوانین و مقررات و ایجاد بورس و نظارت بر بورس اوراق بهادار سعی در جلب اعتماد مردم در سرمایه‌گذاری در این شرکتها داشته‌اند.

سپس به نقش اطلاعات حسابداری و استقرار سیستم حسابداری در شرکت‌های سهامی عام در جلب اعتماد مردم اشاره شد.

در انتهای مقاله به وضعیت حسابداری در ایران اشاره شد و وضعیت حسابداری مالی در ایران را مناسب دانسته گرچه در تعداد زیادی از شرکتها به علت مشکلاتی که در قوانین مالیاتی وجود دارد سیستم مناسب مالی استقرار نیافته ولی وضعیت حسابداری دولتی را در ایران نامناسب دانستند و در مقاله تصریح شد متأسفانه حسابداری دولتی در ایران اطلاعات مناسب مالی در جهت ارزیابی عملکرد دستگاههای دولتی علی‌الخصوص در ارزیابی پروژه‌های دولتی و در فواصل مناسب زمانی به دست نمی‌دهد لذا پیشنهاداتی به مسؤولین ذی‌ربط در این مورد ارائه شد.

حسابداری ابزاری مناسب برای اداره مطلوب صنایع کشور

پرویز صادقی

هدف اصلی این مقاله «صنعت» و اداره مطلوب آن جهت ارتقای کمی و کیفی محصولات صنعتی به منظور افزایش روح اعتماد و اطمینان جامعه به محصولات داخلی و تامین سلامت و رفاه اجتماعی و کاهش وابستگی به محصولات مشابه خارجی و حضور فعال در بازارهای جهانی از طریق صادرات و همچنین شناساندن پتانسیل‌های نهفته فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و حتی عقیدتی جامعه اسلامی ایران است.

مهمترین نقش برای حصول هدف فوق را جامعه داراست و به همین علت ارتباط صنعت با شقوق مختلف جامعه مورد بررسی قرار گرفته و نحوه جلب رضایت آنان بر مبنای اصول مدیریت کنترل کیفیت تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری شد که با توجه به انتظارات طبقات مختلف جامعه در ارتباط با صنعت که در صورت حصول حمایت لازمه را از صنعت به عمل خواهند آورد تنها ابزار مناسب در دست مدیریت استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری می‌باشد.

با توجه به نتیجه‌گیری فوق نقش حسابداری در صنعت و مسؤلیت حسابداران در این رابطه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و با توجه به ارائه تجربیات کسب شده در اداره واحدهای صنعتی، نحوه تدوین استانداردهای حسابداری بر مبنای تئوریهای متناسب با اوضاع و احوال و شرایط اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی که اطمینان بیشتری در بکارگیری و استفاده مدیران از اطلاعات منتج از آن به وجود آورد پیشنهاد شد.

همچنین در مقاله سعی شد «حسابداری» به عنوان اصلی‌ترین بازوی مدیریت رسالت خود را در قالب بیان و آموزش اولیه نحوه استفاده از اطلاعات به دست آمده به مدیران صنایع القاء نموده و به عنوان یک سیستم فرعی در داخل صنعت ورودی‌های سیستم را با توجه به ایجاد کنترل‌های داخلی و اتکا به اسناد و مدارک مثبته به نحوی پردازش نماید که اطلاعات خروجی از سیستم بتواند علاوه بر تصویر واقعی از وضعیت و نتایج عملیات انجام شده، اعتماد و اطمینان مدیران و افراد و طبقات مختلف جامعه را که به نحوی از انجا با صنعت در ارتباط هستند.

نگاهی به وضعیت بهره‌برداری از اطلاعات حسابداری مدیریت در صنایع ایران

یدالله مکرمی

حدود بیست سال پیش در کشورهای پیشرفته صنعتی جنبشی آغاز شد که خواهان تحول در فنون حسابداری مدیریت و در بخش پایه‌ای آن یعنی حسابداری صنعتی (هزینه‌یابی) بود. نگرش سنتی به مباحث هزینه‌یابی از بدو پیدایش تا اوایل دهه ۸۰ میلادی بدون تغییر باقیمانده بود، حال آن که محیط صنعتی و شرایط تولیدی محصولات و خدمات به شدت دگرگون شده بود.

از آن زمان تاکنون تحقیقات وسیعی برای دگرگون ساختن مباحث هزینه‌یابی به عمل آمده و نتایج مهمی از آنها حاصل شده است. در نتیجه این تحقیقات، نگرش سنتی هزینه‌یابی، که توجه محوری آن به عملیات معطوف بود، به نگرشی تبدیل شده است که به جنبه‌های راهبردی (استراتژیک) توجه دارد.

دامنه تحولات مباحث و فنون هزینه‌یابی بسیار گسترده بوده است. در ابتدا، تغییر در سیستم‌های تولید و پیدایش سیستم‌های جدید تولید خودکار، تولید بهنگام و تولید انعطاف‌پذیر، موجب برخی تغییرات در سیستم‌های هزینه‌یابی شد. اما پس از آن، همه عرصه‌های فنون هزینه‌یابی و حسابداری مدیریت دستخوش تحولات اساسی گشت.

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که حسابداری مدیریت در ایران در مقایسه با حسابداری مالی و در قیاس با تحولات جهانی این رشته، پیشرفت نداشته است.

در صنایع کشور ما، استفاده از فنون هزینه‌یابی - فنونی که اکنون در جهان پیشرفته صنعتی با نام سنتی یاد می‌شود - رونق چندانی نداشته است و تنها برخی از جلوه‌های آن به صورتی محدود در صنایعی که از سیستم‌های مدیریتی قوی‌تر برخوردار بوده‌اند، پرتوافکن شده است.

مباحث جدید حسابداری مدیریت نیز هنوز جای خود را در ادبیات حسابداری کشور ما باز نکرده است و تنها برخی از مباحث آن مانند هزینه‌یابی براساس فعالیت (ABC) به صورتی محدود معرفی شده است. در صفحات نشریات و کتب حسابداری کشور ما کمتر خبری از گزارش تحقیق، طرح جدید، جدل نظری، نقد و بررسی مباحث حسابداری مدیریت وجود دارد.

مشارکت اجتماعی در حرفه، گذاری گریزناپذیر

محمد شلیله

موضوع این مقاله بررسی علل و عوامل ناپایداری، ناکارایی و نارساییهای تشکلهای علمی، تخصصی و حرفه‌ای در ایران، از دیدگاه جامعه‌شناسی است. به این منظور نخست ساختار «هویت جمعی» در ایران به‌عنوان تحقق مشارکت اجتماعی و چشم‌انداز تحولات پیش‌بینی‌پذیر آن در آینده بررسی شده، سپس الگوی مشارکت اجتماعی در ایران از گذشته تاکنون و ضرورت تغییر این الگو در جریان جهانی شدن و اجرای سیاست تعدیل یا انطباق ساختاری توضیح داده شد. پس از آن پیشینه تاریخی تشکلهای صنفی - حرفه‌ای در ایران بررسی و سرانجام گزارشی از وضعیت انجمنهای حرفه‌ای، علمی و تخصصی موجود ایران عرضه شد. در پایان جمع‌بندی مختصری از موضوعهای مطرح شده به همراه پیشنهادهای در زمینه گسترش و تقویت انجمنهای موصوف ارائه شد. شایان ذکر است مطالب این مقاله بر یافته‌های پژوهشی متکی بوده است.*

حسابداری و پیشرفت اقتصادی

داود مسگریان حقیقی

- ۱- مفهوم پیشرفت اقتصادی؟ آیا منظور رشد اقتصادیست یا توسعه؟
- ۲- دیدگاه‌های گوناگون درباره پیشرفت و توسعه اقتصادی
- ۳- نقش دولت در پیشرفت اقتصادی کشورهای در حال توسعه
- ۴- انواع برنامه‌ریزیهای اقتصادی
- ۵- تجربیات و مشاهدات عینی درباره نقش دولتها در توسعه اقتصادی
- ۶- برخی از موانع با اهمیتی که کشورهای در حال توسعه در مسیر توسعه با آنها مواجه هستند
- ۷- جایگاه مدیریت در پیشرفت اقتصاد:
 - در سطح کلان
 - در سطح خرد (بنگاهها)
- ۸- تعریف مفهوم حسابداری در این بحث و ارتباط آن با مدیریت
- ۹- محدودیت‌های توسعه و ارتباط آنها با «مدیریت» و «حسابداری»
- ۱۰- مشخصه‌های بارز اقتصادهای پیشرفته از دیدگاه «مدیریت» و «حسابداری»
- ۱۱- آیا توسعه اقتصادی علت پیشرفت «مدیریت» است یا بالعکس؟
- ۱۲- تاثیر «نظام اقتصادی» بر پیشرفت حسابداری
- ۱۳- مقایسه حسابداری در اقتصادهای مبتنی بر بازار و اقتصادهای سوسیالیستی یا متمرکز و علل بروز تفاوتها
- ۱۴- چه مقتضیاتی پیشرفت «مدیریت» و «حسابداری» را موجب می‌شود؟
- ۱۵- دلایل اولیه شکل‌گیری انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری و نقش آنها در توسعه «مدیریت» و «اقتصاد»
- ۱۶- ویژگیهای انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری
- ۱۷- نقش «حسابداری» در دومین قدرت اقتصادی جهان، ژاپن
- ۱۸- تفاوت دیدگاههای مدیریت ژاپنی با مدیریت غربی درباره اهداف مورد انتظار در شرکتها
- ۱۹- مقایسه‌ای بین شاخصهای بازدهی سهام در کشورهای صنعتی براساس اطلاعات منتشر شده درباره ۱۰۰۰ شرکت بزرگ جهان
- ۲۰- نتیجه‌گیری از بحث درباره حسابداری در کشورهای پیشرفته صنعتی:
 - کشورهای در حال رشد سریع نظیر کشورهای آسیای جنوب شرقی
 - کشورهای عضو بلوک شرق سابق
 - کشورهای صادرکننده نفت
- ۲۱- نقش سرمایه‌گذاری مستقیم و غیرمستقیم خارجی در توسعه کشورها و الزامات جلب سرمایه خارجی از بعد مدیریت و حسابداری
- ۲۲- بررسی آخرین آمار انتشار یافته درباره سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه
- ۲۳- نقش پس‌اندازهای خصوصی و بازارهای سرمایه و بورس سهام و اوراق بهادار در توسعه کشورهای گروه ۱ و ۲

- ۲۴- اشاره‌ای به تجربه چین در زمینه ایجاد تحول در نظام مالی شرکتها
- ۲۵- بررسی ویژگیهای مشترک کشورهای گروه ۳ در زمینه‌هایی چون:
 - پس‌انداز و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
 - تامین مالی بودجه دولت و بودجه پروژه‌های ملی
 - وضعیت بازار سرمایه و سهام و سرمایه‌گذاری خارجی
 - نقش و دخالت دولت در فعالیتهای اقتصادی
- ۲۶- بررسی وضعیت کشورهای عضو بلوک شرق سابق در حال حاضر
- ۲۷- مروری سریع بر شرایط حاکم بر حرفه حسابداری در ایران از گذشته تا به امروز خصوصاً ریشه‌های فرهنگی - اجتماعی موثر بر آن
- ۲۸- مقایسه وضع موجود با وضعیت مطلوب در زمینه‌های:
 - مدیریت بنگاههای اقتصادی
 - مدیریت مالی و ابعاد مختلف آن
 - فعالیت بازار سهام و مقتضیات آن
- ۲۹- نقش حسابداری و مدیریت مالی در سالهای آینده - گزارشی از کنفرانس کنفدراسیون حسابداری در منطقه شرق آسیا
- ۳۰- نتیجه‌گیری و چند توصیه

حسابداری و منابع ملی

دکتر غلامرضا اسلامی بیدگلی

در ماههای گذشته اصطلاحاتی نظیر «خط فقر»، «عدالت اجتماعی» و «توسعه اقتصادی» زیاد شنیده‌اید و شاید به یاد دارید که گفته شد «بیش از ۱۷٪ جمعیت کشور زیر خط فقر قرار دارند». اگر جمعیت کشور را ۶۰ میلیون نفر به حساب آوریم، بیش از ۱۰ میلیون نفر از جمعیت کشورمان با فقر دست بگیرانند. از طرف دیگر شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهند که ایران در راه «رشد و توسعه» گام برمی‌دارد و تقریباً همه ماقبول داریم که ایران از نعمات خدادادی و منابع طبیعی خوبی برخوردار است. وجود ذخایر غنی گاز و نفت، معاون گوناگون با ذخایر عظیم، نیروی انسانی با فرهنگ اسلامی و تعهد و اخلاص و کوشا و کم‌توقع، زیر ساخت‌های نسبتاً خوب و در حال پیشرفت و توسعه در سالهای اخیر، هزاران واحد تولیدی، و ... ایران رادر زمره کشورهای نسبتاً ثروتمند جهان قرار می‌دهد. با این وجود سطح زندگی مردم به گونه‌ای است که از ۱۰ میلیون نفر فقیر در کشورمان صحبت می‌شود. چرا چنین است؟ عواملی نظیر:

- پایین بودن حجم تولید ناخالص داخلی کشور
 - عدم تناسب شاخص‌های اقتصادی با یکدیگر (مثلاً نقدینگی با G. D. P)
 - ناهماهنگی زیر بخش‌های اقتصادی کشور
 - حجیم بودن ابعاد فعالیت دولت
 - انجام ناصحیح هزینه‌های ملی (هم در بخش‌های عمومی و خصوصی و هم در انتخاب طرح‌های سرمایه‌گذاری)
- از جمله مواردی است که برای کندی سرعت حرکت جامعه به طرف يك اقتصاد مطلوب عنوان می‌شوند. به بیانی بسیار ساده، از طرفی شاخص‌های اقتصادی کشور ما را نشانه‌ای از توسعه و رشد اقتصاد تلقی می‌کنند و از طرف دیگر سرعت این رشد را متناسب با امکانات ملی کشور نمی‌دانند. واقعیت این است که ایران با دارا بودن بیش از ۳۳ میلیون هکتار زمین کشاورزی، میلیونها هکتار جنگل قابل بهره‌برداری و توسعه و ذخایر معدنی زیاد می‌تواند نرخ رشد بیشتری را برنامه‌ریزی و تجربه کند. اما ابتدا لازم است که امکانات بالقوه کشور به خوبی شناسایی شده و «نرخ بازدهی امکانات کشور» به تفکیک «هر امکان» مورد محاسبه قرار گیرد و با توجه به محدودیت‌های زمانی و سرمایه‌گذاری و ... در به فعل درآوردن این امکانات، و نیز افزایش نرخ بازدهی امکانات بالفعل فعلی کوشش شود. آمارهای موجود نشان می‌دهند که در غیبت استفاده از دانش حسابداری در برنامه‌ریزیها و ارزیابی عملکردها و نظارت بر اجراها توفیق‌های مورد نظر حاصل نخواهد شد. در این مقاله سعی شد با تشریح مبانی تئوریک و استفاده از آمارهای موجود و مستند جهات خاص «برنامه‌ریزی»، «نظارت‌های اجرایی» و «ارزیابی عملکرد» بخش‌های اقتصادی کشور بررسی شود.

«وضعیت حرفه حسابرسی در ایران»

سیدمحمدرضا فاطمی

۱- مقدمه

۲- شکل‌گیری قوانین و مقررات مربوطه به حرفه حسابداری مستقل در کشور:

الف- مواد ۶۱ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱

ب - ماده ۳۰ قانون مالیات بر درآمد مصوب تیر ماه ۱۳۲۸

ج - ماده ۲۳ قانون مالیات بر درآمد مصوب فروردین ماه ۱۳۳۵

د - ماده ۲۷۵ الی ۲۸۱ قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۱۳۴۵

ه - ماده ۲۴۲ قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷

و - سایر موارد نظیر مقررات بورس اوراق بهادار و شرکتهای تعاونی

۳- شکل‌گیری و تشکیل موسسات حسابرسی در کشور قبل از پیروزی انقلاب اسلامی:

الف- شرکتهای سهامی حسابرسی - (بخش دولتی)

ب - موسسات حسابرسی خصوصی

۴- وضعیت موسسات حسابرسی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی:

الف- موسسات حسابرسی بخش عمومی

ب - تشکیل سازمان حسابرسی

ج - موسسات حسابرسی خصوصی

۵- تصویب ماده واحده قانون «استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان

حسابدار رسمی» - سال ۱۳۷۲ در مجلس شورای اسلامی

۶- تصویب آیین‌نامه «تعیین صلاحیت حسابداران رسمی و چگونگی انتخاب آنان» موضوع تبصره یک قانون فوق‌الذکر

مورخ ۲۳/۷/۱۳۷۴ هیأت محترم وزیران

۷- تشکیل هیأت موسس و تهیه اساسنامه جامعه حسابداران رسمی ایران.

۸- تهیه آیین‌نامه موضوع تبصره چهار «قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به‌عنوان

حسابدار رسمی» تحت عنوان «آیین‌نامه چگونگی استفاده از خدمات و گزارشهای حسابداران رسمی و موسسات

حسابرسی».

۹- جمع بندی و نتیجه‌گیری

تاثیر حسابداری بر کارایی بازار سرمایه

دکتر محمدعلی اکباتانی - خسرو پورمعمار

بدون تردید یکی از مهمترین ویژگیهای کارایی بازار سرمایه شفافیت اطلاعاتی است ((۶)). در یک بازار سرمایه کارآ، اطلاعات راجع به اوراق بهادار عموماً و سهامی که در آن مورد معامله قرار می‌گیرند خصوصاً، می‌بایست به صورت صحیح، بموقع و یکسان در اختیار همگان قرار گیرد تا سرمایه‌گذاران با کسب اطلاعات جامع در مورد سهامی که تصمیم به خرید و فروش آن دارند و درباره‌تعیین ارزش معاملاتی آن اتخاذ تصمیم نمایند.

تأمین اطلاعات صحیح، جامع و مستمر، وجود مقررات، قوانین و سازمانهای مناسب جهت حصول اطمینان از ارائه بموقع اطلاعات صحیح و همچنین وجود مقررات و سازمانهای ناظر بر انجام معاملات، سبب تحصیل اعتماد عمومی در بازار سرمایه می‌گردد. سیستمهای حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده رسالت مهم تأمین اطلاعات مالی را به عهده دارند. اطلاعاتی که بایستی دقیق، جامع و بهنگام باشند. تفاوت اصلی بازار معاملات سهام با معاملات سایر کالاها در آن است که در بازار سرمایه، شرکتهای لزوم بایستی از یک نظام کاملاً انعطاف‌پذیر برخوردار باشند و به گونه‌ای عمل کنند که در هر لحظه متناسب با تغییر شرایط اقتصادی یاسیاسی موثر بر عملکرد شرکتهای، تغییرات لازم در بهای سهام آنها ایجاد گردد.

ارسال اطلاعات راجع به شرکتهای به صورت کلی و اجمالی قطعاً ابزار مناسبی را جهت تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران فراهم نمی‌سازد زیرا سرمایه‌گذاران علاقمند هستند نتایج ناشی از عملکرد ماههای گذشته به ویژه تاثیرات ناشی از برنامه‌ها و اهداف آتی را در قالب اعداد و ارقامی که قابل تجزیه و تحلیل باشند مورد بررسی قرار دهند.

بدون شك رسالت حسابداری در ایجاد بازار سرمایه کارآ، تأمین این مهمترین نیاز سرمایه‌گذاران است. این در حالی است که تاثیرگذاری حسابداری بر توسعه بازار سرمایه یک طرفه نبوده و خود نیز از بازار سرمایه توسعه یافته تاثیر خواهد گرفت. این تاثیرمقابل سبب خواهد شد تا حسابداری به صورت قانونمند درآید.

اما سوال اینجاست که آیا سیستمهای حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران تا آن حد پیشرفته هستند که توانایی انجام رسالت فوق را داشته باشند؟

بررسیها و تحقیقات به عمل آمده در ارتباط با سالهای ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ در مورد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار کشور نشان می‌دهد که نیاز سرمایه‌گذاران و سازمان بورس و اصولاً ضرورت دریافت اطلاعات صحیح و بموقع کمتر مورد توجه قرار گرفته است و شفافیت کافی در بازار وجود نداشته است.

محورهای تحقیق بر دو مورد متکی بوده است:

۱- از لحاظ محتوای کمی اطلاعات و اینکه اصولاً سیستم اطلاع‌رسانی شرکتها قابل قبول است یا خیر؟ آیا شرکتها خود را متعهد به ارسال اطلاعات می‌دانند؟ آیا صورتهای مالی میان دوره‌ای تهیه می‌شود؟ آیا این صورتهای مالی حسابرسی و یا بررسی می‌شوند؟ آیا شرکتها در مقابل اطلاعات نادرست مسؤول هستند یا خیر؟

۲- از لحاظ محتوای کیفی اطلاعات و اینکه اصولاً با فرض مثبت بودن همه موارد بند (۱) آیا در سالهای اخیر که اقتصاد کشور همه ساله تورم قابل ملاحظه‌ای را تجربه نموده است، در اجرای استانداردهای بین‌المللی حسابداری و برای رعایت منافع سرمایه‌گذاران، آیا صورتهای مالی به تناسب شرایط حاد تورمی تعدیل شده‌اند؟ آیا ساختار و بستر قانونی مناسب برای اجرای این مهم فراهم شده است؟ آیا شناسایی سود در شرایط تورمی به صورت صحیح امکان‌پذیر شده است؟ بدیهی است تهیه صورتهای مالی با در نظر گرفتن اثرات تورمی بر آنها سبب می‌گردد تا شرکتها با شناسایی سود واقعی از تاثیرات نامطلوب تورم بر ظرفیت خودآگاه گردند.

متأسفانه عدم توجه کافی به این امر مهم از سوی سازمانها، مجامع و انجمنهای حرفه‌ای، دانشگاهها و موسسات آموزش عالی حسابداری کشور سبب گردیده است تا استانداردها، قوانین و رویه‌های مشخصی در زمینه اندازه‌گیری سود در شرایط تورمی تدوین نشود و شرکتها کماکان از سیستم حسابداری مبتنی بریهای تمام شده تاریخی بهره‌جویند.

در کل، این مقاله به مباحث مختلف زیر پرداخته است:

۱- بررسی وضعیت اطلاع‌رسانی در بورس تهران

۲- بررسی این که آیا در شرایط تورمی اطلاعات حسابداری موجود قابل اعتماد هستند؟

۳- مشکلات شرکتهای پذیرفته شده در جهت تهیه بودجه و کاربرد صحیح آن

۴- بررسی تحلیلی EPS شرکتها و تجزیه و تحلیل انحرافات آنها

۵- بررسی درباره این که آیا اطلاعات حسابداری به صورتی که منتشر می‌شوند پاسخگوی نیاز سرمایه‌گذاران هستند.

۶- لزوم تاسیس شرکتهای مشاوره سرمایه‌گذاری همانند سایر کشورهای پیشرفته

۷- لزوم تهیه صورتهای مالی با در نظر گرفتن شرایط تورمی

۸- لزوم تجدید ارزیابی داراییهای استهلاک‌پذیر

۱- [(Krueger, 1968), (Hayami & Ruttan, 1970)]

۱- [(Correa, 1970), (Nadiri, 1972), (Bloagh, 1976)]

۲- (Psacharopolous, 1973)

۳- (Kanbur, 1985)

۴- (Altbach, 1982)

۱- (MARKET TRANSPARENCY)